
VOJENSKÉ ARCHÍVNICTVO

VOJENSKÝ ARCHÍV TRNAVA A JEHO ŠPECIFIKÁ – VÝZNAMNÝ ČINITEL PRI ZACHOVANÍ A OCHRANE VOJENSKÝCH SPISOV

DANIELA NEMČEKOVÁ

Vo Vojenskom archíve v Trnave sú uložené osobné spisy bývalých vojakov z povolania, vojakov základnej služby, profesionálnych vojakov, občanov povinných civilnou službou a občanov, ktorí z dôvodu zdravotnej nespôsobilosti nemohli vykonávať vojenskú základnú službu. Tiež registratúrne záznamy pochádzajúce z činnosti útvarov a zariadení, ktoré pôsobili a pôsobia na území Slovenskej republiky. Vyhotovuje pre občanov odpisy, výpisy, potvrdenia a kópie z týchto dokumentov (napr. potvrdenie o vykonanej základnej vojenskej službe a vojenských cvičeniach, priebeh služby, potvrdenie o dĺžke pracovného pomeru civilných zamestnancov, potvrdenie o hrubých zárobkoch, dĺžke štúdia na vojenských stredných školách, opisy maturitných vysvedčení, atď.)

História Vojenského archívu – centrálnej registratúry Trnava a vojenského archívniectva Slovenska sa začala písať v roku 1967, keď bol z Hradca Králové premiestnený do Trnavy Archív vojenskej evidencie osôb. Vychádzajúc z článku 6 „Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o dobrom susedstve, priateľských vzťahoch a spolupráci“, podpísanej dňa 23. decembra 1992 v Bratislave, bol prijatý „Protokol medzi Ministerstvom obrany Slovenskej republiky a Ministerstvom obrany Českej republiky o rozdelení archívnych fondov a spisových celkov Československej armády a ich spoločnom využívaní.“¹ Protokol nadobudol platnosť dňa 26. októbra 1995. Zmluvné strany sa zaviazali odovzdať spisové celky, ktoré vznikli do 31. 12. 1992 za rešpektovania princípu proveniencie. Osobné spisy uložené v Archíve vojenskej evidencie osôb, teda i občanov Českej republiky zostali uložené v Trnave. Každá zo zmluvných strán na základe „Protokolu ...“ umožní osobám zo štátu druhej zmluvnej strany, žiadajúcim o odpisy, výpisy a kópie archiválií z archívnych fondov a spisových celkov, nachádzajúcich sa na území jeho štátu, ich vyhotovenie za rovnakých podmienok ako občanom svojho štátu.

---

¹ Blížšie pozri obsah zmluvy uloženej na MOSR a Protokol (originál), ktorého kópia je uložená vo Vojenskom archíve.

V súčasnosti sú vo Vojenskom archíve – centrálnej registratúre Trnava uložené osobné spisy bývalých príslušníkov Československej armády v celkovom počte 13, 5 milióna ks.² Sú tu uložené aj osobné spisy občanov Českej republiky do času rozdelenia spoločného štátu. Od 1. 1. 1993 len osobné spisy občanov Slovenskej republiky. V archíve sú uložené osobné spisy dôstojníkov a práporčíkov od ročníka narodenia 1906, ako aj osobné spisy mužstva a poddôstojníkov od ročníka narodenia 1921.

Od roku 1967 bolo pracovníkmi archívu vydaných viac ako 890 000 rôznych výpisov, odpisov a potvrdení, či už išlo o potvrdenie účasti priamych účastníkov protifašistického odboja v 2. svetovej vojne, zajatcov v zajateckých a koncentračných táboroch, účasti v Slovenskom národnom povstaní, nespravodlivo prepustených z vojenskej činnnej služby po februári 1948 a auguste 1968, účasti občanov ČR a SR v rokoch 1948 – 1954 vo vojenských táboroch nútených prác – pomocných technických práporoch a pod.

Dôležitou súčasťou práce archívu pre občanov oboch bratských krajín je vydávanie potvrdení o absolvovaní základnej alebo náhradnej služby a vojenských cvičení pre sociálnu poisťovňu pred odchodom do starobného alebo invalidného dôchodku, potvrdenie doby zamestnania a zárobkov pre účely dôchodkového zabezpečenia zamestnancov rezortov obrany.

Vojenský archív – centrálna registratúra Trnava vystavuje potvrdenia pre občanov Slovenskej republiky a Českej republiky o dobe štúdia na zrušených vojenských stredných školách, ktoré pôsobili na území Slovenskej republiky a tiež vydáva duplikáty ročníkových a maturitných vysvedčení. Ďalej pripravuje podklady pre Akadémiu ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši k vydaniu duplikátov vysokoškolských diplomov absolventov zrušených vojenských vysokých škôl v minulosti pôsobiacich na území dnešnej Slovenskej republiky.

Vojenský archív – centrálna registratúra, ako špecifický archív musí vo svojej činnosti dodržiavať ustanovenia zákona č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach v znení a doplnení neskorších predpisov, zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.³ Z hľadiska prístupu občanov k archívnym dokumentom a osobným spisom hlavnou tézou tohto zákona je ochrana osobných údajov výlučne fyzických osôb. Zákon ustanovuje zásady spracúvania osobných údajov, zodpovednosť za bezpečnosť ich spracúvania, podmienky cezhraničného toku osobných údajov, registráciu a evidenciu informačných systémov, ochranu práv dotknutých osôb.... Zákon sa v podstate

² Osobné spisy sú uložené podľa ročníkov narodenia a v rámci ročníkov podľa priezviska, mena a dátumu narodenia.

³ Prístup k archívnym dokumentom nemožno obmedziť žiadateľovi, ktorého sa týkajú údaje obsiahnuté v archívných dokumentoch. V zmysle § 13 ods. 5 prístup k osobným údajom v archívných dokumentoch je možný po uplynutí 90 rokov od vzniku záznamu, ak osobitný zákon alebo medzinárodná zmluva neustanovuje inak, alebo po predložení písomného súhlasu s osvedčeným podpisom fyzickej osoby, o ktorej osobné údaje ide, alebo jej zákonného zástupcu, alebo blízkej osoby, ak táto fyzická osoba nežije.

dotýka všetkých, ktorí prichádzajú do kontaktu s osobnými údajmi. Ide o ozbrojené sily, ozbrojené zbory, orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, iné orgány verejnej moci a ostatné fyzické a právnické osoby, ktoré spracúvajú osobné údaje alebo poskytujú osobné údaje na spracúvanie.

Niektoré ustanovenia tohto zákona sa nevzťahujú na spracúvanie osobných údajov nevyhnutných na zabezpečenie verejného záujmu, ak prevádzkovateľ plní povinnosti výslovne ustanovené osobitným zákonom určené na zaistenie:

- bezpečnosti Slovenskej republiky,
- obrany našej krajiny,
- verejného poriadku a bezpečnosti,
- predchádzaniu a odhaľovaniu trestnej činnosti, zisťovania páchatel'ov, atď.

Vojenský archív – centrálna registratúra Trnava sprístupňuje dokumentáciu formou vyhotovenia odpisu, výpisu, potvrdenia, kópie a osobného štúdia dokumentácie. Osobné spisy alebo registratúrne záznamy, môžu byť sprístupnené iba oprávneným fyzickým alebo právnickým osobám. V praxi to znamená, že nahliadať do osobného spisu a registratúrneho záznamu môže iba dotknutá osoba, t. z. žiadateľ, ktorého sa dokumentácia týka. Takisto odpis, výpis, potvrdenie alebo kópia môže byť doručená iba žiadateľovi, inej osobe len na základe súhlasu dotknutej osoby.

Čo teda musí občan Slovenskej republiky urobiť, aby mu archív sprístupnil jeho osobný spis z priebehu vojenskej služby?

V prvom rade, musí vypísať žiadosť, v ktorej uvedie základné údaje o sebe, čiže meno, priezvisko, dátum narodenia, miesto narodenia a údaje o svojich rodičoch, ktoré pomôžu pri vyhľadaní jeho spisu.

Vo Vojenskom archíve – centrálnej registratúre sú uložené osobné spisy podľa ročníkov narodenia a v abecednom poradí. Nie je možné vyhľadať osobný spis bez dátumu narodenia. Fyzická osoba, o ktorej osobné údaje z osobného spisu ide, môže poveriť ďalšiu osobu na nahliadnutie do spisu. V zmysle zákona č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov a zákona 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach bude tento spis predložený inej osobe po predložení písomného súhlasu s osvedčeným podpisom fyzickej osoby, o ktorej osobné údaje ide, alebo jej zákonného zástupcu, alebo osoby blízkej (manžel, manželka, rodičia, deti), ak táto fyzická osoba už nežije. Osoba blízka, ak dotknutá osoba nežije, môže vydať súhlas podľa ustanovenia zákona, ale musí doložiť úradne overené doklady, osvedčujúce jej príbuzenský pomer. Dôkaz o súhlase poskytuje hlavne údaj o tom, kto súhlas poskytol, komu sa tento súhlas dáva, na aký účel, zoznam alebo rozsah osobných údajov, dobu platnosti súhlasu a podmienky jeho odvolania.

Pri zisťovaní oprávnenosti požiadavky osoby blízkej, ak dotknutá osoba nežije, archív žiada, aby pozostalá manželka alebo dieťa predložili overenú kópiu úmrtného listu, sobášneho listu a rodného listu. Bez týchto dokumentov pracovníci archívu nemôžu posúdiť, či osoba, ktorá žiada nejaké potvrdenie alebo výpis na inú osobu, je naozaj oprávnenou

osobou. I napriek tomu, že žiadatelia v mnohých prípadoch tieto dokumenty nezašlú, vyslovujú nespokojnosť s tým, že sme im nevydali to, čo od nás žiadali.⁴

Ako sa realizuje sprístupňovanie dokumentácie na bádateľské účely (publikačnú, vedeckú a študijnú činnosť) ?

V prípade štúdia dokumentácie na tieto účely, archív stanoví podmienky, za ktorých je možné sprístupniť dokumentáciu. Štúdiom sa musí realizovať v zmysle platnej legislatívy. V praxi to znamená, že žiadateľ predloží napr. zmluvu s vydavateľstvom, potvrdenie o spracovávaní bakalárskej, diplomovej, rigorózskej, dizertačnej alebo inej práce na určitú tému. Musí byť stanovený účel, pre ktorý chce občan nahliadnuť do osobného spisu. Pochopteľne, že nebudú poskytnuté údaje, ktoré zákon nepovoľuje poskytnúť. Pri štúdiu budú poskytnuté údaje o priebehu vojenskej a inej služby, bojovej činnosti účastníkov protifašistického odboja, prejavov hrdinstva, statočnosti a udelení rádov a vyznamenaní. Tieto kritériá sa týkajú aj inštitúcií, ktoré spracovávajú publikácie o významných osobnostiach vojenského, kultúrneho a spoločenského života, napr. Vojenský historický ústav, Matica slovenská, Česká akadémia vied, Slovenská akadémia vied, štátna správa, samospráva a obecné úrady, Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, Slovenský letecký zväz gen. M. R. Štefánika, atď.

Ktoré osobné údaje sú pri štúdiu a spracovávaní TABU?

V žiadnom prípade sa neposkytujú údaje patriace do osobitnej kategórie osobných údajov. Ide o údaje, ktoré odhaľujú rasový alebo etnický pôvod, politické názory, náboženskú vieru alebo svetonázor, členstvo v politických stranách, politických hnutiach, členstvo v odborových organizáciách, údaje týkajúce sa zdravia alebo pohlavného života, atď.

Ročne archív vydáva niekoľko tisíc potvrdení na základe oprávnených požiadaviek občanov Slovenskej republiky, Českej republiky a v podstate občanov celého sveta.

Napríklad v roku 2010 sme zaslali v rámci Slovenskej republiky 6 511 rôznych odpisov, výpisov a potvrdení. Do Českej republiky 2 458 rôznych odpisov, výpisov a potvrdení. Bolo vydaných 117 odpisov maturitných a ročníkových vysvedčení zrušených vojenských stredných škôl. V 49 prípadoch boli zaslané študijné dokumenty pre Akadémiu ozbrojených síl k vydaniu duplikátov vysokoškolských diplomov. 88 občanov Slovenskej a Českej republiky navštívilo našu študovňu.

Vydali sme 634 odpisov, výpisov a potvrdení do 26 krajín iného zahraničia (ide občanov, ktorí po roku 1948 a 1968 emigrovali z bývalej ČSSR).

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Za I. polrok 2011 sme zaslali v rámci SR 2 929 rôznych výpisov, odpisov a potvrdení, do Českej republiky 1 322. Bolo vydaných 67 odpisov maturitných a ročníkových vysvedčení zrušených vojenských stredných škôl. V 26 prípadoch boli zaslané študijné dokumenty pre Akadémiu ozbrojených síl k vydaniu duplikátov vysokoškolských diplomov. Bádateľská činnosť bola realizovaná v 73 prípadoch.

Vydali sme 276 odpisov, výpisov a potvrdení do 27 krajín iného zahraničia.

Kontaktná adresa, kde si občania môžu vyžiadať potvrdenie, odpisy, výpisy o vykonaní vojenskej služby, potvrdenie o štúdiu na zrušených vojenských stredných školách a duplikátov maturitných a ročníkových vysvedčení je:

Vojenský archív – centrálna registratúra
Univerzitné námestie č. 2
917 01 Trnava
Slovenská republika

Poštu do Českej republiky a ostatného zahraničia archív zasiela cestou Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pre Slovenský zastupiteľský úrad v danej krajine.

Vojenský archív – centrálna registratúra Trnava je dôležitou súčasťou vojenského archívnictva. Hlavnou úlohou je zachovanie dokumentov a ich využitie pre potreby občanov.